

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Spoordonkseweg te Oirschot (NB)

W.J.F. Thijs

ARC-Rapporten 2010-39

Geldermalsen
2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Spoordonkseweg te Oirschot (NB)

ARC-Rapporten 2010-39
ARC-Projectcode 2009/828

Tekst

W.J.F. Thijs

Afbeeldingen

W.J.F. Thijs

Redactie

N. van Malssen

definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2010

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

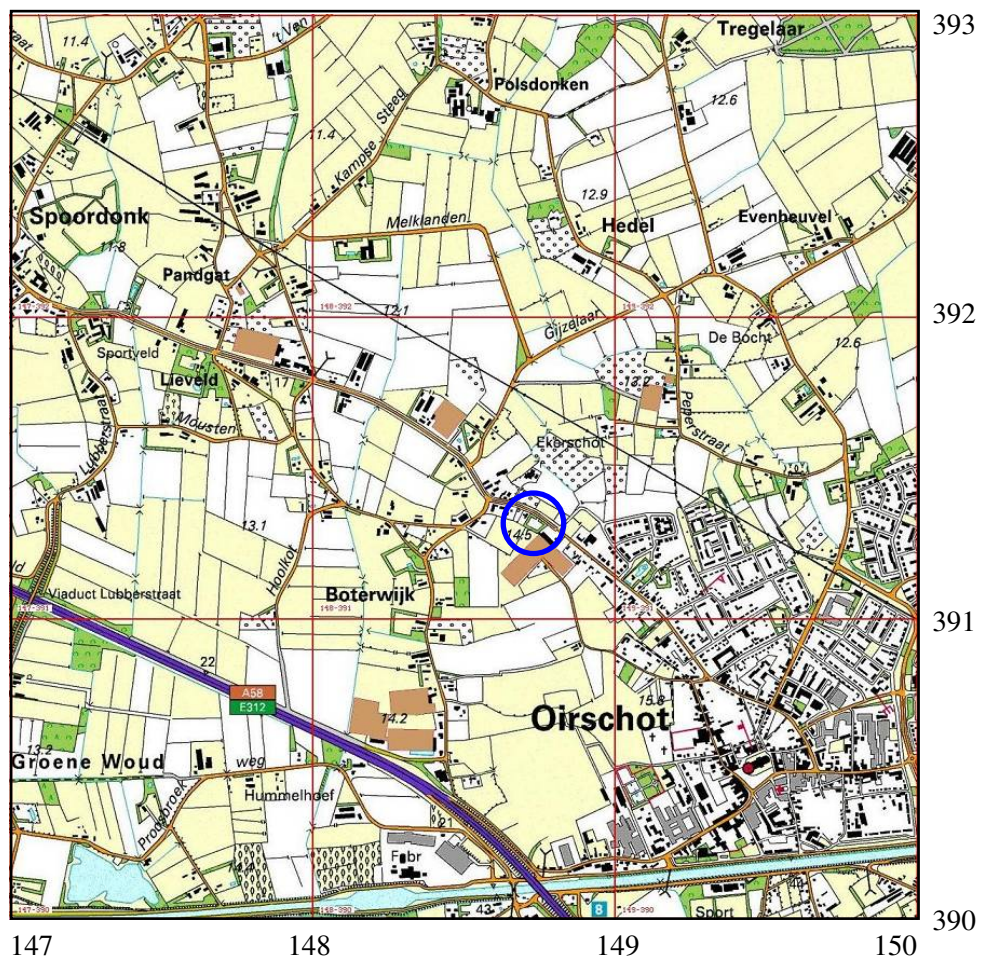
Projectnaam	Oirschot, Spoordonkseweg ong.
Projectcode	2009/828
Archisnummer	39193
Beheer en plaats van documentatie	Archaeological Research & Consultancy
Projectleider	ir. W.J.F. Thijs
Contact	0345-620102, w.thijs@arcbv.nl
Opdrachtgever	BRO Boxtel, Dhr. A. van Dooren
Contact	0411-850401, Arjan.van.Dooren@BRO.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Oirschot, dhr. P van Gerven
Contact	0499-583418 p.vangerven@oirshot.nl
Beoordeling	Milieudienst SRE, mw. R. Berkvens
Contact	040-2594780, r.berkvens@milieudienst.sre.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Spoordonkseweg
Plaats	Oirschot
Gemeente	Oirschot
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	51A
RD-coördinaten	NW: 148.668/391.374 NO: 148.698/391.363 ZO: 148.680/391.321 ZW: 148.656/391.329
Oppervlakte	1.150 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	Dekzandrug met oud bouwlanddek
Bodem	Laarpodzolgronden, grondwatertrap V
Historische situatie	De onderzoekslocatie was in het verleden waarschijnlijk niet bebouwd.
Archeologische verwachting	Hoge trefkans op intacte archeologische resten en/of sporen uit de periode Laat-Paleolithicum – Nieuwe Tijd

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie (omcirkeld) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van BRO heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Spoordonkseweg ongenummerd te Oirschot in de gemeente Oirschot. (afbeelding 1). Aanleiding van dit onderzoek vormt de geplande bouw van een woning op de onderzoekslocatie. De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 4 februari 2010 door W.J.F. Thijs en K.A. Hebinck. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In november 2009 is een bureau-onderzoek verricht door ArcheoLogic.³ Het archeologische verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Het plangebied heeft een middelhoge tot hoge verwachting voor archeologische sporen daterend uit de periodes Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Deze verwachting is gebaseerd op de ligging op (de flank van) een dekzandrug en de aanwezigheid van essen in de directe omgeving van het plangebied. Het betreft ten eerste een (middel)hoge archeologische verwachting op nederzettingssporen, sporen van agrarisch landgebruik en mogelijk grafvelden uit de periodes Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. En ten tweede is er een (middel)hoge archeologische verwachting op archeologische resten in vorm van kampementen uit de periodes Paleolithicum en Mesolithicum. Deze verwachting wordt ondersteund door de IK-AW en de Cultuurhistorische Waardenkaart van de Provincie Noord-Brabant.

Dit verwachtingsmodel kan worden aangevuld met de volgende informatie: op de onderzoekslocatie zijn laarpodzolgronden aanwezig. Het archeologische niveau waar intacte sporen en/of resten worden verwacht ligt direct onder het eerddek. In het eerddek kunnen verploegde archeologische resten worden verwacht. Door de lage grondwaterstand en zure omstandigheden in zandgronden zullen voorna-

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Bos, J., 2009: *Archeologisch bureauonderzoek Oirschot Spoordonkseweg*, ArcheoLogic Rapport AL140 (conceptversie).

melijk anorganische resten bewaard zijn gebleven zoals (vuur)steen, aardewerk en eventueel metaal.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoreningen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. De boringen zijn verspreid over de locatie geplaatst. De positie van de boringen is ingemeten met behulp van meetlinten en GPS. De maaiveldhoogte is bepaald aan de hand van het Actueel Hoogtebestand Nederland.⁴ In totaal zijn zeven boringen geplaatst tot een diepte van ten minste 120 cm –mv. Voor het boren is gebruik gemaakt van een edelmanboor met een diameter van 7 cm. De bodemopbouw is beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB). Het opgeboorde materiaal is in het veld doorzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Door de aard van het landgebruik (bebouwd/verhard) is er geen oppervlaktekartering uitgevoerd.

⁴www.ahn.nl.

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

2.1 Verkennend booronderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. Op de onderzoekslocatie werden op basis van het bureau-onderzoek laarpodzolgronden verwacht. De bodem bestaat op de gehele onderzoekslocatie tot een diepte variërend tussen 0,4–0,6 m –mv uit zwak siltig donker grijsbruin tot bruingrijs zand. Deze laag is geïnterpreteerd als eerddek (Aap-horizont). In boringen 5 en 6 is aan de basis van dit eerddek een menglaag aanwezig met de onderliggende horizont, respectievelijk een C- en B-horizont. In de andere boringen verloopt de overgang naar de onderliggende C-horizont scherp. Deze C-horizont bestaat uit zwak tot matig siltig grijsgeel tot grijs zand. Lokaal komt in de ondergrond sterk zandige leem voor. Boringen 1, 2 en 7 moesten worden gestaakt op een diepte van 1 m –mv omdat het materiaal uit de boor liep door hoge grondwaterstanden. In boring 5 zijn in de C-horizont roestvlekken aangetroffen. Het bodemprofiel van boringen 1, 2 en 4–7 kan worden geclassificeerd als zwarte enkeerdgrond. In de boringen 6 en 7 is onder het eerddek een restant van een podzolbodem aanwezig (A/B-horizont en B-horizont). Het bodemprofiel van boring 3 wordt geclassificeerd als gooreerdgrond. In boringen 2 en 4 is het bodemprofiel vergraven tot een diepte van respectievelijk 0,55 en 0,2 m –mv. De vergraving van boring 2 is waarschijnlijk het gevolg van het rooien van enkele bomen op de onderzoekslocatie. In boring 5 is grond opgebracht die later is doorgewerkt. De vergraving reikt niet tot in de C-horizont.

2.2 Oppervlaktekartering

Door de spaarzame aanwezigheid van vegetatie op de onderzoekslocatie kon een oppervlaktekartering worden uitgevoerd. De oppervlaktekartering bestond uit het systematisch in raaien aflopen van de onderzoekslocatie. Hierbij zijn een vijftal aardewerkfragmenten aangetroffen. Het aardewerk is gedetermineerd door aardewerkspecialist mw. drs. K.L.B. Bosma (ARC bv). Nabij boring 1 is een fragment roodbakkend aardewerk uit de Nieuwe Tijd en een fragment Elmpter Waar uit de Late Middeleeuwen aangetroffen. Nabij boring 6 zijn drie fragmenten roodbakkend-, witbakkend- en faience-aardewerk aangetroffen. Deze fragmenten dateren allen uit de Nieuwe Tijd. Doordat de vondsten aan het oppervlak zijn gedaan, hebben ze geen archeologische context. Ze vormen echter wel een indicatie voor de aanwezigheid van een vindplaats op de onderzoekslocatie.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureau-onderzoek van ArcheoLogic ligt de locatie op de flank van een dekzandrug. De onderzoekslocatie heeft een middelhoge tot hoge trefkans op archeologica uit alle perioden. Op de locatie worden laarpodzolgronden verwacht. In het verkennend onderzoek zijn op de onderzoekslocatie zwarte enkeerdgronden aangetroffen. In twee boringen (boringen 5 en 6) is onder het eerddek een deels intacte podzolbodem aanwezig. Het bodemprofiel van boringen 2 en 4 is tot een diepte van respectievelijk 0,55 en 0,2 m –mv vergraven. Deze vergravingen reiken niet tot in de C-horizont en hebben daardoor geen gevolgen voor de trefkans van de onderzoekslocatie. De hoge trefkans op intacte archeologische resten en/of sporen blijft bestaan. Tijdens een oppervlaktekartering op de locatie zijn enkele fragmenten aardewerk aangetroffen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Deze vondsten vormen een indicatie voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats op de locatie.

4 Aanbeveling

Op de onderzoekslocatie is mogelijk sprake van een archeologische vindplaats. Een vervolgonderzoek is noodzakelijk om dit aan te tonen, dan wel te ontkrachten. Dit vervolgonderzoek kan door de aanwezigheid van enkeerdgronden het beste worden uitgevoerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Omdat een eventuele vondstlaag is opgenomen in de eerdlaag, worden voornamelijk grondsporen verwacht. Voor dit proefsleuvenonderzoek is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk dat voor aanvang van de werkzaamheden moet worden goedgekeurd door het bevoegd gezag, de gemeente Oirschot. Het bevoegd gezag bepaalt of het vervolgonderzoek daadwerkelijk moet worden uitgevoerd. Ook bepalen zij de aard en omvang van het vervolgonderzoek.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- Onderzoekslocatie
- 1 Boring

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Afbeelding 2. De onderzoekslocatie (blauw omlind) en ligging van de boorpunten.

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	gemeten, differentieel GPS, nauwkeurig <
Referentievlak	Normaal Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, actueel hoogtebestand
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	15 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)	s2	matig siltig
L leem	s3	sterk siltig
Z zand	z3	sterk zandig

bijmengsel (onderdeel lithologie)	
s1 zwak siltig	

boring 1 RD-X: 148.671. RD-Y: 391.368. Maaiveld: 13,38. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
50 Zs1	donker grijsbruin	scherp	Bodemhorizont: A.
100 Zs2	geelgrijs	gestaakt	Bodemhorizont: C. Opmerkingen: materiaal loopt uit boor.

boring 2 RD-X: 148.668. RD-Y: 391.356. Maaiveld: 13,49. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
55 Zs1	donker grijsbruin	scherp	Opmerkingen: vergraven.
100 Zs1	geelgrijs	gestaakt	Bodemhorizont: C. Opmerkingen: materiaal loopt uit boor.

boring 3 RD-X: 148.664. RD-Y: 391.343. Maaiveld: 13,49. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
45 Zs1	donker grijsbruin	scherp	Bodemhorizont: A, antropogeen.
100 Zs1	geelgrijs	scherp	Bodemhorizont: C.
120 Zs2	licht geelgrijs	beëindigd	Bodemhorizont: C.

boring 4 RD-X: 148.661. RD-Y: 391.331. Maaiveld: 13,73. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
20 Zs1	donker bruingrijs	scherp	Vlekken: sterk gevlekt, geel. Bodemkundige interpretaties: vergraven.
60 Zs1	donker zwartbruin	scherp	Bodemhorizont: A, antropogeen.
90 Zs1	donker geel	scherp	Bodemhorizont: C.
120 Lz3	blauwgrijs	beëindigd	Bodemhorizont: C.

boring 5 RD-X: 148.684. RD-Y: 391.358. Maaiveld: 13,46. Boormethode: edelmanboring.

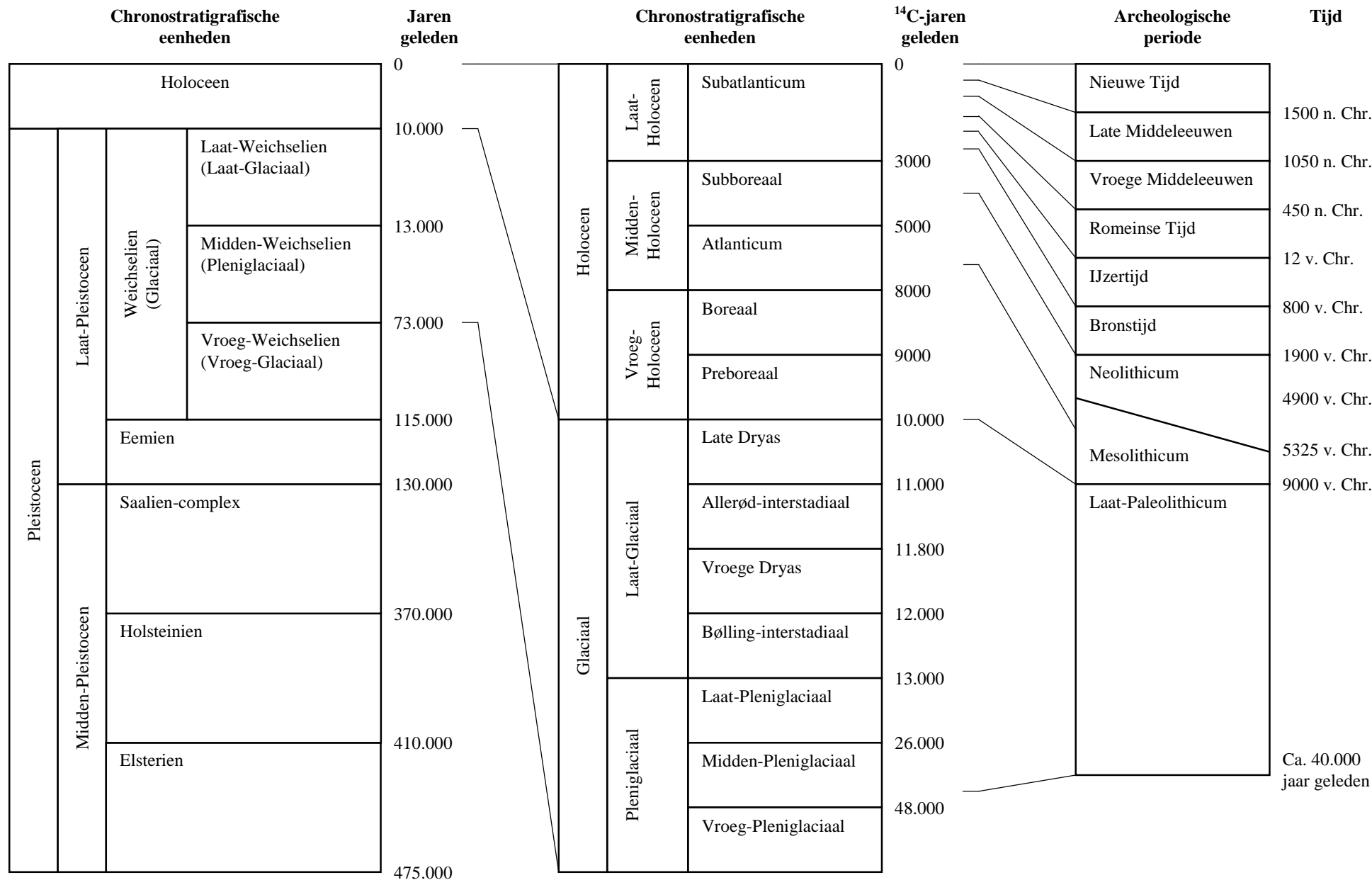
diepte lithologie	kleur	grens	
40 Zs1	donker grijsbruin	scherp	Bodemhorizont: A.
55 Zs1	donker grijsbruin	scherp	Opmerkingen: A/C-horizont.
100 Zs1	grijsgeel	geleidelijk	Bodemhorizont: C. Vlekken: licht gevlekt, oranje.
120 Zs2	grijs	beëindigd	Bodemhorizont: C. Vlekken: matig gevlekt, oranje.

boring 6 *RD-X: 148.681. RD-Y: 391.345. Maaiveld: 13,53. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
50 Zs1	donker grijsbruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: A, antropogeen. Vlekken: licht gevlekt, geel. Archeologische indicatoren: baksteen, spoor.</i>
60 Zs1	licht bruin	scherp	<i>Vlekken: licht gevlekt, zwart. Opmerkingen: A/B-horizont.</i>
100 Zs1	grijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: C.</i>
120 Zs3	grijs	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

boring 7 *RD-X: 148.677. RD-Y: 391.333. Maaiveld: 13,52. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
70 Zs1	donker grijsbruin	scherp	<i>Bodemhorizont: A, antropogeen.</i>
100 Zs1	oranjebruin	gestaakt	<i>Bodemhorizont: B. Opmerkingen: materiaal loopt uit boor.</i>

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.